

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לב"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשי

ערב שבת-קודש
פרשת ויקהל
כ"ג באדר-א ה'תשס"ח

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ג באדר ראשון ה'תשס"ח – ל' באדר ראשון ה'תשס"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ג באדר-ראשון	הלי כלים פרק ט-יא.	הלי שגגות. פרק טו.	מ"ע קא.
ש"ק	כ"ד באדר-ראשון	פרק יב-יד.	הלי מחוסרי כפרה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע צט.
א'	כ"ה באדר-ראשון	פרק טו-יז.	פרק ב.	מ"ע ק.
ב'	כ"ו באדר-ראשון	פרק יח-כ.	פרק ג.	מ"ע קו.
ג'	כ"ז באדר-ראשון	פרק כא-כג.	פרק ד.	מ"ע קד.
ד'	כ"ח באדר-ראשון	פרק כד-כו.	פרק ה.	מ"ע צו.
ה'	כ"ט באדר-ראשון	פרק כז-כח. הלי מקואות.. בפרקים אלו. פרק א.	הלי תמורה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קט.
ו'	ל' באדר-ראשון	פרק ב-ד.	פרק ב.	מ"ע קט.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה	
5.59	5.37.0	12.24	11.54	9.00	6.16	5.20	4.58	4.11	ו', כ"ג באדר-א
6.00	5.37.7	12.23	11.53	8.59	6.15	5.19	4.57	4.10	ש"ק, כ"ד באדר-א
6.01	5.38.5	12.23	11.53	8.59	6.13	5.17	4.56	4.09	א', כ"ה באדר-א
6.03	5.39.2	12.23	11.53	8.58	6.12	5.16	4.55	4.08	ב', כ"ו באדר-א
6.04	5.40.0	12.23	11.53	8.57	6.11	5.15	4.54	4.07	ג', כ"ז באדר-א
6.05	5.40.7	12.23	11.53	8.57	6.09	5.14	4.53	4.06	ד', כ"ח באדר-א
6.06	5.41.5	12.22	11.52	8.56	6.08	5.13	4.51	4.04	ה', כ"ט באדר-א
6.06	5.42.2	12.22	11.52	8.55	6.06	5.12	4.50	4.03	ו', ל' באדר-א

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י
6:16	5:18	6:14	5:01	6:16	5:16	6:15	5:06	6:16	5:18
6:21	5:23	6:19	5:05	6:21	5:21	6:20	5:12	6:21	5:23

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

להקהיל כל כוחות הנפש להקמת המקדש הרוחני

מדוע קדם ציווי השבת לציווי עשיית המשכן? • המשכת העצמות בעשיית המשכן - רק לאחר התשובה ביום הכיפורים, כשנאמר להם "סלחתי כדברך" • להקהיל ולאסוף כל כוחות הנפש אל תוך התפילה • ומה ההוראה מהקהלת בני-ישראל, גברים לחוד ונשים לחוד? • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

כדברך⁵ - כיוון שהעניין ד"ויקהל משה" מתייחס לציווי עשיית המשכן (כנ"ל), ועשיית המשכן קשורה עם עניין "סלחתי כדברך", הסליחה על חטא העגל שהיתה ביום הכיפורים: המענה "סלחתי כדברך" היה על בקשתו של משה רבינו מהקב"ה "ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על-פני האדמה"⁶, דהיינו שתהיה בישראל השראת אלקות בבחינת הפלאה ("ונפלינו"). דהנה, יש בחינת אלקות המתלבשת בטבע, שאותה משיגים גם חכמי אומות-העולם על-ידי ההתבוננות בעולמות, שהתבוננות זו מביאה (ומכריחה) את ההכרה במציאות אלקות המהווה אותם, ובכללות הרי זה בחינת ממלא כל עלמין, האור המתלבש בעולמות, שמטעם זה אפשר להכריח מציאותו ממציאות העולמות; אבל "ונפלינו גוי" פירושו - שבישראל יומשך בחינת האלקות המופלא מבחינת ממלא, והמופלא גם מבחינת סובב, שהוא עניין המשכת העצמות

א. הפסוק¹ "ויקהל משה גוי" אלה הדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם" - קאי בפשטות על ציווי עשיית המשכן, אלא ש"הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת" (כדרשת רז"ל²), כיוון שהשבת היא למעלה מהמשכן, אבל עיקר עניין "ויקהל משה" היה בשביל ציווי עשיית המשכן. ועל-פי זה יובן הטעם שהוצרך להיות "ויקהל משה את כל עדת בני-ישראל" - מכיוון שהמשכן הוא עניין כללי, שהרי על-ידי "ועשו לי משכן" נעשה "ושכנתי בתוכם"³, "בתוך כל אחד ואחד מישראל"⁴, לכן הוצרכו כל ישראל להיות נוכחים בשעת הציווי על עשיית המשכן.

ב. על-פי זה יש לבאר גם כן מה שכתב רש"י שעניין "ויקהל משה" היה "למחרת יום הכיפורים כשירד מן ההר", שאז אמר לו הקב"ה "סלחתי

(1) ריש פרשתנו.

(2) מכילתא ופרש"י עה"פ.

(3) תרומה כה, ח.

(4) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ועוד.

(5) לשון הכתוב - שלח יד, כ. וראה פרש"י תשא לג, יא. ועוד.

(6) תשא לג, טו.

ממש⁷.

בני־ישראל" הוא אסיפת והקהלת ("צונויפקלייבן") כל כוחות הנפש והעלאתם למעלה, ועניין זה - ביטול והעלאת הנבראים - הוא כלי לעניין "ושכנתי בתוכם".

אמנם, ידוע שהביטול שבנבראים מצד עצמם אינו ביטול אמיתי, ולכן זקוקים הם לכירור שני¹². וכירור זה נעשה על־ידי משה דווקא, שעליו נאמר¹³ "ונחנח מה", והיינו שעמד בתנועה של ביטול אמיתי, הביטול דבחינת מ"ה¹⁴, ולכן פעל גם בכל בני־ישראל את עניין ההקהלה והביטול בכחינת מ"ה.

וזהו "ויקהל משה את כל עדת בני־ישראל": עצם הקהלתם של בני־ישראל, שבני־ישראל מצד עצמם מתקהלים לעשיית המשכן - אינה מספקת, אלא הקהלתם צריכה להיות על־ידי משה דווקא. ונוסף על פעולתו של משה בעניין ההעלאה מלמטה למעלה, לפעול בישראל ביטול אמיתי (כנ"ל) - הנה גם המשכת השכינה מלמעלה למטה היתה בכוחו של משה דווקא, כיוון שמשה הוא "ושבניא דמלכא"¹⁵, שהוא המשיך המשכת העצמות למטה.

ד. אמנם, מבלי הבט על גודל מעלת המשכן, שבו נתקיים העניין של "ושכנתי בתוכם" - הרי עניין השבת הוא למעלה עוד יותר מעניין המשכן (כנ"ל ס"א).

וביארור העניין - על דרך שמצינו בנוגע לזמן לעתיד לבוא, שאף שכללותו הוא גילוי העצמות, מכל מקום בזה גופא יש ב' מדריגות בכללות¹⁶: א) הזמן שבו "אין להם מנוחה" . שנאמר¹⁷ ילכו מחיל אל חיל¹⁸, ב) "יום שכולו שבת ומנוחה"¹⁹, שזהו עניין נעלה הרבה יותר, ולכן אין שייך בזה עליות כו'. ועל דרך זה הוא החילוק בין עניין המשכן לעניין

ובקשה זו נתמלאה בשעת עשיית המשכן, שעליו אמר הקב"ה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", שפירוש "ושכנתי" הוא שאני בעצמי הוא השוכן, עצמותו ומהותו, כי על־ידי הקמת המשכן נעשית דירה לו יתברך בתחתונים, שעניין הדירה הוא לעצמותו ומהותו, כמשל דירת האדם, שעצם ומהות האדם דר בהדירה, וגם כמו שהוא ערום בלי לבושים, ועל דרך זה בעניין הדירה למעלה⁸. אמנם, כדי שעניין זה יבוא לידי פועל - הוצרכו להמתין עד למחרת יום הכיפורים, שבו אמר הקב"ה "סלחתי כדברך":

עד יום הכיפורים - גם לאחר שנסתיימו ארבעים יום השניים, וכבר מחל להם הקב"ה על החטא - לא היתה זו אלא מחילה בלבד, אבל עדיין לא היה הריצוי הקב"ה לבני־ישראל כמו קודם החטא. ורק לאחר ארבעים יום האחרונים, כשנפעל עניין הריצוי, שישראל נעשו מרוצים להקב"ה כמו קודם החטא, ועוד יותר מקודם החטא, שהרי עניין התשובה הוא "כפליים לתושיה"⁹,

ונוסף לזה היתה אז גם המעלה דאתערותא דלתתא - כדיוק הלשון "סלחתי כדברך", "בשביל מה שאמרת"¹⁰, וכידוע¹¹ שאתערותא דלעילא הבאה על־ידי אתערותא דלתתא היא למעלה מאתערותא דלעילא הבאה מצד עצמה (וזהו המעלה של יום הכיפורים על חודש ניסן). הנה רק אז היתה יכולה להיות עשיית המשכן - "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", המשכת העצמות.

ג. וכשם שבעניין הזמן הוצרכה להיות עשיית המשכן למחרת יום הכיפורים דווקא - כן הוא בעניין נפשות ישראל, שעשיית המשכן הוצרכה להיות בכוחו של משה דווקא, שזהו עניין "ויקהל משה":

ובהקדמה - שתוכן עניין "ויקהל גו' את כל עדת

12 ראה תו"א וישב כח, ב. ובכ"מ.

13 בשלח טז, דח.

14 ראה תו"א שמות מט, ג. סה"מ תרנ"ד ע' קצה. ועוד.

15 וזהו ח"א רטו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א (ברע"מ). נג, ב. ערה, ב.

16 ראה המשך תרס"ו ע' יב ואילך. ועוד.

17 תהלים פד, ח.

18 ברכות ומו"ק בסופן.

19 תמיד בסופה.

7 ראה ד"ה כי תשא דש"פ ויקהל, מבה"ח אד"ש תשי"א פ"ד (תו"מ ח"ב ע' 262 ואילך). וש"נ.

8 ראה תו"מ סה"מ שבט ע' שח. וש"נ.

9 איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.

10 פרש"י עה"פ שלח שם.

11 ראה לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך. ובכ"מ.

עבודת התפילה שכנגד הקרבנות, שצריך להיות בבית המקדש הרוחני, כנ"ל), שבהקדמה לזה צריכה להיות העבודה ד"ויקהל גו' את כל עדת בני־ישראל".

ו. והעניין בזה:

לכל לראש - על האדם להקהיל ולאסוף ("צונויפקלייבן") את כל כוחותיו לעניין

השבת: במשכן ישנו סדר של העלאה מלמטה למעלה - תחלה חצר אוהל מועד, אחר־כך אוהל מועד, עד שמגיעים לקדש־הקדשים; מה שאין כן שבת היא בבחינת מנוחה.

וזהו "ויקהל משה גו'", שכולל ב' עניינים אלו: ככללותו - ענינו הוא הציווי על עשיית המשכן, "ושכנתי בתוכם"; אבל בזה גופא נכללת גם הנקודה היותר פנימית - "שבת ומנוחה".

לא די שהלבושים מחשבה דיבור ומעשה יהיו עסוקים בתפילה, אלא עליו להקהיל את כל כוחות נפשו, גם הכוחות הפנימיים של הבנה והשגה, שגם הם יהיו שקועים בתפילה

התפילה²⁴.

עבודת התפילה צריכה להיות לא רק כדיבור בלבד, ואילו המחשבה תהיה עסוקה בעניינים זרים מהתפילה, או שבכוח המעשה שלו יעשה עניינים אחרים - היפך פסק־דין השולחן־ערוך²⁵ שבשעת התפילה וברכת המזון אסור לעסוק בכוח המעשה בעניינים אחרים, אלא כל לבושי המחשבה דיבור ומעשה שלו צריכים להיות מלוכשים בתפילה.

ולא די בכך שהלבושים דמחשבה דיבור ומעשה יהיו עסוקים בתפילה, אלא נוסף לזה עליו להקהיל את כל כוחות נפשו - "כל עדת בני־ישראל" - גם הכוחות הפנימיים של הבנה והשגה, שגם הם יהיו שקועים בתפילה, והיינו, על־ידי ההתבוננות כו'.

אמנם, כל זה הוא עניין ההקהלה שהאדם פועל בכוחותיו מצד עצמו, ועל־פי האמור לעיל, אין זה מספיק עדיין, אלא צריך להיות גם העניין ד"ויקהל משה".

וענינו ברוחניות - שלא די בכך שהאדם מקהיל ואוסף את כוחותיו ועושה מהם מקדש כפי השגתו, אלא צריך להיות גם עניין הביטול למדרגה

ז. והנה, דובר כמה פעמים²⁰ שעניין החורבן היה רק בבית המקדש הגשמי, אבל בית המקדש הרוחני שנמצא בכל אחד ואחת מישראל, עם פרטי עבודות המשכן ברוחניות - ישנם בשלימות גם עתה.

וזהו שאמרו רז"ל²¹ "תפילות כנגד תמידין תקנום" - דלכאורה, הרי הקרבת קרבנות צריכה להיות בבית המקדש דווקא ושכן, כל זמן ש"לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה"²² היו יכולים להקריב גם בכמות, אבל מאז ש"באתם גו' אל המנוחה ואל הנחלה" נאסרה ההקרבה בכמות עולמית²³, גם בזמן הגלות, ואם כן, איך יכולה להיות עבודת התפילה שהיא כנגד הקרבנות? - אלא שתחלה צריך האדם לבנות את בית המקדש הרוחני שבו, ובבית־מקדש זה יכול הוא להקריב קרבנות, שהוא עניין עבודת התפילה.

וכשם שבבנין המשכן בגשמיות הוצרכה להיות ההקדמה ד"ויקהל משה את כל עדת בני־ישראל" - כן הוא בנוגע לבנין בית המקדש הרוחני (לצורך

20 ראה גם תו"מ חכ"א ע' 82. ע' 108 הערה 103. ועוד.

21 ברכות כו, א"ב.

22 פ' ראה יב, ט.

23 ראה מגילה יו"ד, א. ספרי פ' ראה שם, ח. אנציק' תלמודית (כרך ג) ערך במה ע' שמ ואילך. וש"נ.

24 ראה פ' מהרו"ו לב"ר פפ"ד, א. וראה גם שיחת י"ט כסלו שנה זו (תשי"ט) סכ"ט (תו"מ חכ"ד ע' 277). וש"נ.

25 ראה טושי"ע (ואדה"ז) או"ח סצ"ו. סקפ"ג סיי"ב (סי"ד).

"אם בחוקותי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם גו'",
וכל הברכות האמורות בפרשה.

* * *

ח. על הפסוק "ויקהל משה את כל עדת בני-
ישראל" איתא בזהר³²: "אלין גוברין, דכניש לון
ואפריש לון לחודייהו". והיינו שמדייק מלשון
"עדת בני-ישראל", בני-ישראל ולא בנות-ישראל.

ומבאר בזה האור החיים הקדוש³³: "ומן הסתם
לא יכחיש שלא נודמנו הנשים לשמוע דבר ה', ובפרט
להביא נדבת המשכן³⁴, וכן הוא אומר³⁵ ויבואו האנשים
על הנשים, אלא יכוון לומר כי הקהיל האנשים בפני
עצמן והנשים בפני עצמן".

והטעם שהוצרכו להיות האנשים בפני עצמם
והנשים בפני עצמם - לא כהטועים שאחד מהם הוא
פחות במדריגה, אלא כדי למנוע ניסיונות כו'.

ט. ההוראה מעניין זה:

ישנם אלו שרצונם להראות "קונצן", ומכניסים
עצמם בניסיונות, בטענה שכאשר אין להם ניסיונות
אין כל "קונצן" בכך שהנהגתם היא כדבעי... ולכן
- טוענים הם - יש צורך ללכת למקומות כו', ואף-
על-פי-כך להימנע מעניינים שאינם כדבעי, ואזי
יהיה זה "קונצן"!!!

- כ"ק מו"ח אדמו"ר דיבר פעם³⁶ אודות מי
שטוען: וכי "קונצן" הוא לשבת בבית-המדרש? צריכים
ללכת ברחוב, ושם להתנהג כדבעי! וממשיך - וכי
קונצן הוא ללכת ברחוב בלבד? יש ללכת לתיאטראות
כו', ושם להתאפק מלנהוג שלא כראוי, ובכך יראה
את "גבורתו" - "איזהו גיבור הכובש את יצרו"³⁷!
וגם בכך אינו מסתפק, אלא הולך למקומות האסורים
משום צניעות כו'; וגם בכך לא די לו, אלא רצונו
לנהוג כדברי הגמרא³⁸ בנוגע לעניין התשובה, שצריך

שלמעלה מהשגתו, וכמודגש בכך שהתחלת עבודת
היום היא באמירת "מודה אני לפניך", שהוא עניין
האמונה שיש בכל אחד ואחת מישראל בירושה
מהאבות, ובהתאם לכך צריכה להיות ההתמסרות
לעניין שלמעלה מהשגה, שמקבלים מהאבות
ומרבתינו שבכל דור ודור.

ועל-ידי הקדמת "ויקהל משה גו'" - אזי יכול
הוא לבנות את המשכן ולהקריב בו קרבנות, שהוא
עניין התפילה (כנ"ל).

וכשם שבמשכן הגשמי ישנם כמה מדריגות,
ועד שבאים אל הנקודה היותר פנימית, שזוהי
בחינת "שבת ומנוחה" שלמעלה מחילוקי מדריגות
(כנ"ל ס"ד) - כן הוא בתפילה, שיש בה כמה וכמה
עליות, ועד שמגיעים לתפילת שמונה-עשרה,
שהיא דוגמת עניין "שבת ומנוחה", להיותה
בתכלית הביטול (שלכן אומרים קודם התחלת
שמונה-עשרה "אד' שפתי תפתח גו'²⁶, כי האדם
מצד עצמו עומד בתכלית הביטול, כך, שלא הוא
המדבר, אלא "אד' שפתי תפתח"²⁷).

י. וזוהי הנקודה התיכונה של פרשיות השבוע של
חודש זה, החל מפרשת תרומה - שכולן עוסקות
בעניין עשיית המשכן, שמשכן זה ישנו בכל
אחד ואחת מישראל, והקמתו היא על-ידי העניין
ד"ויקהל משה גו'", ועל-ידי פועלים את העניין
ד"ושכנתי בתוכם".

וכיוון שתפילות הם כנגד קרבנות, הרי כשם
שבקרבנות נאמר²⁸ "ריח ניחוח", ש"ריח" הוא עניין
ההעלאה מלמטה למעלה, שעל-ידי זה נעשה עניין
ה"ניחוח", המשכה מלמעלה למטה²⁹, נחת רוח לפני
שאמרתי ונעשה רצוני" (כלשון הספרי³⁰) - כן הוא גם
על-ידי עניין הקרבנות ברוחניות, שעל-ידי זה נעשה
"ניחוח", המשכה מלמעלה למטה בכל העניינים
הרוחניים, ועל-ידי זה גם בגשמיות, כמו שכתוב³¹

(26) תהלים נא, יז.

(27) ראה ד"ה אר"ג שפתי תפתח ד"א ניסן תשי"ב (תו"מ ח"ה ע'
101 ואילך). וש"נ.

(28) פינחס כח, ח. ועוד.

(29) ראה לקו"ת פינחס עו, א. עז, א. ובכ"מ.

(30) ע"ה פ.

(31) ר"פ בחוקותי.

(32) ח"ב קצו, ב.

(33) ריש פרשתנו.

(34) נזכר גם המשכן ה' תיקון על חטא העגל, ואינו ברור
(המור"ל).

(35) פרשתנו לה, כב.

(36) ראה גם תו"מ ח"ב ס"ע 192 ואילך.

(37) אבות רפ"ד.

(38) יומא פו, ב.

ההקלה היה למחרת יום הכיפורים, שבו דומין בני־ישראל למלאכים כו'41 - הנה לאחרי כל זה, הוצרכו להבטיח שלא להקהיל אנשים ונשים יחד⁴². ומכאן הוראה לכל הזמנים: כאשר מתאספים יחד, לאיזו מטרה שתהיה, ולו הקדושה ביותר - אסור להביא עצמם לידי ניסיונות, ודווקא על־ידי הנהגה זו אפשר לגשת לקיום העניין של "ושכנתי בתוכם".

(מהתוועדות שבת פרשת ויקהל ה'תשי"ט.

'תורת מנחם - התוועדויות ה'תשי"ט ח"ב (כה) עמ' 81-87)

להיות "באותה אשה באותו פרק כו"43... והמענה לזה - שאין זקוקים ל"קונצן" שלהם! כל אחד ואחד מישראל מבקש מהקב"ה "ואל תביאנו לידי ניסיון"³⁹, ועל אחת כמה וכמה שאסור לאדם להביא עצמו לידי ניסיון! וכפי שמצינו אפילו בדוד המלך ש"הביא עצמו לידי ניסיון ונכשל"⁴⁰, ובוודאי שאין תובעים ממנו שיהיה גדול מדוד המלך... די לו אם יהיה מדריגה אחת למטה מדוד המלך!...

וזוהי ההוראה מפרשתנו:

כשהיה צורך להקהיל את ישראל למטרת בנין המשכן, "ושכנתי בתוכם", שזוהי מטרה היותר נעלית, תכלית הכוונה של כל ההשתלשלות, ונוסף לזה היתה ההקלה על־ידי משה רבינו, וזמן

41 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתר"י ס"ט. סתרי"ט ס"ט. וש"נ.

42 ראה גם מכתב כ"ה אייר שנה זו (תשי"ט - אנ"ק חי"ח ע' שצד), ובהנסמן בהערות שם.

39 נוסח ברכות השחר (מברכות ס, ב).

40 סנהדרין קז, רע"א.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 03-9607588, שלוחה 130

עליות מידי שבת ודרגות בגאולה

אחדות השבת מעין לעתיד

בשנה זו מודגש ביותר עניין השבת . . מפני היותה שנת השמיטה, "שבת לה".
[. .] והרי ביום השבת מודגש עניין האחדות:

בנוגע לאחדותם של ישראל "ויקהל משה", "עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפניהם . . כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהילות בכל שבת ושבת . . ללמד ולהורות לישראל דברי תורה כו". עד לאחדות של תלמידי חכמים ועמי הארץ בענייני אכילה ושתייה, ש"שואלו . . ואוכל על פיו". ועל דרך זה בנוגע לשנת השמיטה, "שבת לה", "שגם עובדי האדמה יתעוררו לדרוש את ה'", אחדות עובדי האדמה עם תלמידי חכמים, שלכן "מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה . . הקהל את העם וגו".
ובנוגע לפעולת האחדות בעולם כולו - שהרי ענינו של יום השבת הוא עליית העולמות לכחינת האלקות שלמעלה מהזמן כו' (גדר העולם), שעל-ידי זה נעשה שלימות אחדות העולם עם אלקות, לא רק באופן האחדות דיום ראשון, יום אחד, שהיה הקב"ה יחיד בעולמו [. .].
אלא יתירה מזה - באופן שלמעלה ממצייאות העולם, על דרך וברוגמת תכלית השלימות באחדות העולם עם אלקות לעתיד לבוא, יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים . . ומעין ודוגמא - בכל שבת ושבת, "מזמור שיר ליום השבת, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

(תורת מנחם - התוועדויות' תשמ"ז חלק ב, עמ' 359)

האם יהיו ימי חול לעתיד?

מובן שגם לעתיד לבוא יהיה שייך כל האמור אודות ימי החול ויום השבת - שהרי התורה הזו לא תהיה מוחלפת גם לעתיד לבוא.
- וכמו שכתב אדמו"ר הזקן באגרת הקודש: "איך אפשר שלימות המשיח לא יצטרכו לידע הלכות איסור והיתר כו" (וכיוצא בזה - הלכות שבת)!! וכפי שמבאר שם ש"מה שאמרו רז"ל מצוות בטילות לעתיד לבוא, היינו בתחיית המתים, אבל לימות המשיח קודם תחיית המתים אין בטלים -
ובענייננו: מכיוון שגם לעתיד לבוא יהיה עניין של עליות, "ילכו מחיל אל חיל", הרי מובן, שגם אז יצטרך להיות עניין "שבע יפול צדיק וקם", כדי לבוא לעילוי גדול יותר. וזהו תוכן העניין של ימי החול לעתיד לבוא - שעל-ידי ירידה זו יבואו לדרגא נעלית יותר בעניין השבת.
וכמו כן מובן בנוגע לעניין הגאולה, שתהיה אף היא שייכת לאחרי ביאת משיח ונבמכל שכן וקל וחומר: לעתיד לבוא מזכירים אפילו את גאולת יציאת מצרים (בדרך טפל על כל פנים), ועל אחת כמה וכמה - הגאולה דמשיח] - מכיוון שבעניין הגאולה ישנם כמה וכמה דרגות, כידוע שיהיו כמה תקופות בימות המשיח, כמבואר בכמה מקומות, ומרומז גם בנגלה - "ימות המשיח ארבעים שנה", ג' דורות, "משיח כו' בנו כו' ובן בנו", ככל הפרטים והפירושים שבדבר.

(תורת מנחם - התוועדויות' תשמ"ה חלק א, עמ' 75)

רבי אברהם אבן עזרא

- מגדולי פשטני המקרא • את מי כינה בפירושו בתואר "הגאון"?
- מאחורי מחלוקתו עם רש"י בהבנת פסוק הסתתרה מחלוקת הלכתית וכן ב"ינה של תורה" • התעלומה בדבר פטירתו • דיון בדבריו על השמטת שם ה' במגילת אסתר

בפשט שונה מדרכו של רש"י) - מפרש זאת "מלשון גדולה" (ראה גם רמב"ן וספורנו שם), ולאחר מכן מביא - האבן עזרא - את פירושו של רבי יהודה הלוי (וכותב עליו "ויפה פירש") ש"האמרת" ו"האמירך" הם מגזירת "ויאמר" והכוונה היא, שישראל הם גרמו להקב"ה לומר שיהיה להם לאלקים והקב"ה גרם לישראל שיהיו לו לעם סגולה.

הרבי התבטא אז (לפי שיחות קודש תש"ל כרך ב' עמ' 489), כי העובדה שרבי יהודה הלוי פירש כך אינה מכריחה את רש"י לפרש כן, שהרי יתכן שפירושו הוא כדרכו בדרוש ושירה, אולם אם האבן עזרא כותב "ויפה פירש", הרי זה מעיד שהפירוש מתאים לפשט, שכן האבן עזרא אינו גורס פירושים עקומים שאינם מבוססים בפשטות הכתובים ובפירוש התיבות וכפי שהוא מאריך בהקדמתו עם מילים חריפות בנושא!...

[אגב: ההגדרה שצוטטה לעיל - אודות האבן עזרא שהוא מתאים לפשוטו של מקרא אך בשונה מרש"י - לקוחה מ'לקוטי שיחות' כרך ט' עמ' 165; לשון זהה מצוי בכרך ז' עמ' 59: גם פירושו הוא בדרך הפשט - אך לא דרך הפשט של רש"י.]

"באבן עזרא הארוך" ..

"וכמבואר באבן עזרא הארוך באריכות במעלת (המספר) עשר כפי שזה בנוגע לשם הוי', אשר בכללות הדברים תואמים את הנאמר בפרדס

פעם היה נהוג שבשעה שרצו לבחון את תפיסת-הבנתו של ילד היו מציגים בפניו פסוק חומש ופירוש של האבן עזרא תוך כדי הסתרת מפרשי האבן-עזרא, ובוחנים אם מסוגל הוא להבין את הפסוק עם פירוש האבן-עזרא!... סיפר הרבי בהזדמנות (שיחות קודש תשכ"ח כרך ב' עמ' 207).

בהזדמנות מסויימת לפי השמועה (ראה כפר חב"ד גיליון 718 עמ' 51) התבטא הרבי: לא בכדי הניח מסדר החומש את פירוש האבן עזרא בסמיכות לפירוש רש"י!...

"האבן עזרא הינו מפשטני המקרא" - התבטא הרבי (שיחות קודש תשל"ט כרך ב' עמ' 283). והוסיף: כשהאבן עזרא מביא סוד (פירוש בדרך הסוד) מדגיש הוא שפירוש זה הוא בדרך סוד. ובהזדמנות נוספת (ש"פ במדבר תשל"ז - שיחות קודש תשל"ד כרך ב' עמ' 142): "ובאופן כזה אכן לומר ראב"ע, שהוא ראש הפשטנים" .. וב'לקוטי שיחות כרך י"ז עמ' 50: "מראשי פשטני המקרא"!

פירוש מתאים לפשט

בהזדמנות נוספת (ש"פ תבוא תש"ל) התייחס הרבי לפירוש רש"י על הפסוק "את ה' האמרת היום . . . וה' האמירך היום" המפרש זאת "לשון הפרשה והברלה...". ואילו האבן עזרא - שגם הוא מפרש בהתאם לפשוטו של מקרא (אלא שדרכו

[מהרמ"ק] - התבטא הרבי בש"פ יתרו תש"ל (שיחות קודש תש"ל כרך א' עמ' 482). עניין זה עלה בקשר לאיגרת התשובה פרק יו"ד, ומלאות עשר שנים לשיעורי התניא מעל גלי האתר (ביוזמת הרב הגה"ח רבי יוסף הלוי שי' ויינברג).

התירוץ מופרך!

בשיחה אחרת (לקוטי שיחות כרך טו"ב עמ' 81) מתייחס הרבי לתירוץ המובא (באבודרהם) בשם האבן עזרא שמנהג במצרים היה להאכיל "שבויים" במצות ("מפני שהוא קשה ואינו מתעכל במהרה כחמץ") - וקובע כי לפי דברי המהר"ל מפראג (וכן הצמח צדק באור התורה) תירוץ זה מופרך - "והם דברים שיכחיש הכתוב והאמת כי לא נמצא בשום מקום לא בכתב ולא במשנה ולא בתלמוד שהמצרים היו מאכילים את ישראל מצה".

תפילות "מחודשות" לרבים!?

כשנשאל פעם הרבי (בשנת תשל"ה - לקוטי שיחות' כרך טז עמ' 578) בעניין אמירת תחינה בעת הדלקת נרות שבת קודש, שאדמו"ר הזקן השמיטה (למרות שהביא דברי המגן אברהם), השיב תשובה מרתקת ובמהלכה ציין:

בענין תפילה - שפשט "המנהג" שכל אחד ואחד שעטו ועתו בידו מתקן תפילות לרבים להעיר מקהלת (ה, א) ובראב"ע שם, ואין כאן מקומו. הכוונה לפסוק: אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלקים . . על כן יהיו דבריך מעטים.

האבן עזרא מאריך בזה ומתקיף בחריפות את הפיוטים שחיברו גם גדולי עולם בטענה שהם מפולפלים - וכדוגמה מביא פיוט אחד שניתן לפרשו בכמה אופנים, ולאיזה מהם יכוון המתפלל בשעה שמתפלל - לעומת תפילות אנשי כנסת הגדולה שנכתבו בצורה ברורה ובהירה וכו'.

המשל והנמשל

בשבת בראשית תשל"ד (שיחות קודש תשל"ד

כרך א' עמ' 100) הביא הרבי את משלו של האבן עזרא לעניין מסויים, שלפעמים כדי לתקן כלי חדש - משתמשים באבנים טובות ומרגליות או כלי זהב. מובן אפוא שאותו כלי מקבל מעלה אפילו לגביהם.

על-דרך-זה [=בנמשל] גם בנשמה היורדת לתקן את הגוף; על-ידי זה יהיה לה עצמה עלייה, שכן שלימות הנשמה היא כשמשלימה עבודתה בתוך הגוף, וזהו שבעולם-הבא יהיה השלימות, שכן אז יהיו נשמות בגופים!

את המשל עצמו ביאר הרבי על דרך החסידות גם ביום ב' דחג השבועות תש"ל (שיחות קודש תש"ל כרך ב' עמ' 234 ואילך). לגבי גלות מצרים הובאו דברי האבן עזרא (שמות ה, ז) "ומנהג בוני עפר לערב עמו תבן או קש שיעמידנו . . לבון מגזירת לבנה ובנין הלבנים חזק מהאבנים, כי בניין העפר יזיקהו המים ובניין האבנים יזיקהו האש, וכן כתוב ותהי להם הלבנה לאבן והחמר היה להם לחמר" (וראה גם ראב"ע נח יא, ג: והנה שרפו הלבנים עד שעמדו וזה הבניין התקיף שלא ימס במים ולא באש), והרבי למד מכאן הוראה במעלת העבודה בזמן הגלות דווקא!

מי כתב תחילה את סיפור המגילה?

בכמה הזדמנויות (לדוגמה, שיחת פורים תשכ"ו - לקוטי שיחות כרך ו עמ' 190 הערה 9; ועוד) הביא הרבי את פירושו של האבן עזרא בפתחת מגילת אסתר הכותב:

"וזאת המגילה חיברה מרדכי . . והעתיקה הפרסים ונכתבה בדברי הימים של מלכיהם והם היו עובדי עבודת גילולים והיו כותבין תחת השם הנכבד והנורא שם תועבותם . . והנה כבוד השם שלא יזכירו מרדכי במגילה".

אמנם הרבי מעיר על דבריו אלו - א) מזה ששלחה אסתר "כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס" (מגילה ז, א) מובן, שהסיפור דאסתר וכו' היה כתוב בדברי הימים של מלכיהם לפני כתיבת המגילה. וכן משמע גם בדרך הפשט, שהרי "על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס" כתובים כל מעשה תקפו וגבורתו ופרשת גדולת

מניין שונה: 16 פרטים, ובלשונו הק': "ובראב"ע (כה,ג) ט"ז דברים!".

ומוסיף להבהיר בשוליהגיליון:

מהשמביא[הראב"ע] לקמן בפרשתנו[=תרומה] "שמונה עשר דברים הם במשכן" - אינו שייך למנין דידן, כי שם הכוונה להדברים שהיו במשכן (ראה ראב"ע שם לפני זה ובפירושו הקצר: הארון כו' אור השכינה כו' קרבן עוף ובהמה כו' שחיטה כו'), ולא הדברים של תרומת (נדבת) המשכן (שמהם נעשה המשכן וכליו).

"הגאון" - מיהו?

בפרשת תרומה פרק כה פסוק מ' מביא כאמור הראב"ע בשם הגאון "שמונה עשר דברים הם במשכן", והרבי (בליקוטי שיחות כרך כ"א שם) מבהיר (במצאי עיגול) כי בתואר הגאון כוונתו ל"הרב סעדיה גאון".

ובשוליהגיליון מציין הרבי:

יש אומרים שהכוונה לרב האי גאון על סמך שנמצאו ביטויים דומים להנ"ל בשאלות ותשובות רב האי גאון שהובאה בפירושו הר"מ בוטריל לספר יצירה פ"ד מ"ב.

והרבי ממשיך:

ותמונה ביותר - לאחרי שבריבוי מקומות בהראב"ע מובא "הגאון" ולדברי הכל הכוונה להרב סעדיה גאון ואפילו אם תמצוי לומר שהרב האי גאון פירש כך אין זו הוכחה כלל שאין זה פירוש הרס"ג ולהוציא "הגאון" דכאן - מפירוש "הגאון" בהראב"ע בכל מקום!

מחלוקת בפשט, הלכה ובנסתר!

בש"פ תצווה תשכ"ה (לקוטי שיחות כרך יא פרשת תצווה עמ' 127-132) הביא הרבי מחלוקת בין רש"י והאבן עזרא על הפסוק בתחילת הפרשה: "ויקחו אליך שמן זית זך". רש"י מפרש: "זך: בלי שמרים, כמו ששנינו במנחות (פ,א) מגרגרו בראש הזית וכו'", כלומר: לפירוש רש"י, התנאי הנדרש כדי שהשמן יהיה ראוי להדלקת המנורה - שיהיה שמן זך בלא תערובת שמרים.

מרדכי" (אסתר י, ב) - גם מה שלא נכתב במגילה וממילא אי-אפשר לומר שהפרסיים העתיקו זה מהמגילה. ב) גם לפירוש הראב"ע הנה מכיוון שכל העניינים הם ב"השגחה-פרטית", הרי זה עצמו שהיו סיבות כאלו שבשבילן לא היו יכולים לכתוב במגילה את השם (ובפרט סיבה כזו - שהיה אפשר להיות שיימרו את השם בשם תועבותם), מעידה שהמגילה שייכת לאסתר.

בהקשר זה, עוד בשנת תרפ"ט, נשאל הרבי על-ידי אישיות תורנית חשובה - הרב מהאראדאק - בנושאים הקשורים לדברי ראב"ע אלו, וענה לו בתשובה מפורטת (ב"רשימות" חוברת ו'). נרפסה לקראת חג הפורים בשנת תשנ"ה). בין השאר ציין הרבי שדברי המהרש"א בחידושי אגדות שלו (חולין קלט, ב) אין פירושהם כפי שהבין כנראה המקשן שאכן המגילה נכתבה על-ידי הפרסיים כפשוטן - "חס ליה מכגון דא". דברי המהרש"א מבוססים על דברי האבן עזרא (כפי שמדגיש בעצמו: כדעת הראב"ע). הרבי ציין לירושלמי מגילה פ"ה ה"א, מדרש רבה רות פרשה ד פיסקה ה (ד) שמהם עולה שלפני שנכתבה על-ידי חכמים, ידעו חכמים שכבר כתובה היא אצל הפרסים וכו'; ועוד כהנה פרטים.

בהזדמנות נוספת (בהתוועדות פורים תשל"ט - שיחות - קודש תשל"ט כרך ב' עמ' 284) ציין הרבי בין השאר שהקושיה שאליה התייחס הראב"ע לא הציקה לרש"י כלל.

דעה שלישית

נחלקו גדולי עולם בשאלה כמה פרטי דברים נכללו בתרומה למלאכת המשכן.

מחד - דעת רש"י בתחילת פרשת תרומה (ודעת זקנים מבעלי התוספות) מדרש תנחומא. שיר השירים רבה והוזהר (ח"ב קמח, א) המציינים י"ג (13) פרטים.

ומאידך - הבחיי, כלי יקר ובזוהר (ח"ב קלה, א) מציינים ט"ו (15) פרטים וכן עוד מפרשים.

הצמח צדק מתווך בין דעות אלו. ובדומה לכך פירשו רבי עובדיה מברטנורא והש"ך על התורה. הרבי המביא את כל הנ"ל (ב'לקוטי שיחות' כרך כא עמ' 153) מציין (בהערה 71) כי לאבן עזרא יש

והחושך של הצד שכנגד הקדושה (ולכן זית משכח תלמודו של שבעים שנה), ומצד עניין זה נדרשת כתישת הזית וכפיית הסטרא-אחרא, ואז מתגלה השמן - בחינת החכמה והביטול לאלוקות.

(ב) "זית" לפי פנימיות ענינו - המקור שממנו נמשך השמן; המרירות (החושך) שבו מרמזת על מדריגתו הנעלית (ספירת הכתר) שהיא למעלה מהארה וגילוי.

"האבן עזרא מפרש לפי פשטות העניינים" - בזית ישנה גם תערובת הקליפה, ולכן דרושה זהירות מיוחדת כדי להפיק ממנו שמן - ולכן על הזית עצמו להיות "זך", שאז דווקא הוא ראוי להיעשות כלי לאלוקות.

"בפירוש רש"י, שהוא "יינה של תורה" (פנימיות התורה), מוארים (ברמז על כל פנים) העניינים לפי פנימיותם" ומכיוון שענינו של זית הוא דרגא גבוהה ("ישת חושך סתרו") לכן אין נדרשת זהירות בנוגע לזית, אלא רק בנוגע לשמן - שהשמן והביטול יהיה נקי מכל תערובות - "זך".

דברי אדמו"ר האמצעי על פטירת הראב"ע

במכתב מכ"א כסלו תשט"ו ('אגרות קודש' כרך יו"ד עמ' קסט) מציין הרבי בדרך אגב כי בספר 'שערי תשובה' - לאדמו"ר האמצעי - ריש חלק א' סוף פרק ה', נאמר "אשר הרב אברהם אבן עזרא מסר נפשו על קידוש השם".

והרבי מגיב עלי-כך:

ולעת-עתה לא מצאתי זה במקום אחר.

בהזדמנות נוספת ברבים (שבת קודש פרשת תצווה י"א אדר ראשון תשכ"ה - שיחות קודש תשכ"ה כרך א' עמ' 392), התבטא הרבי:

האבן עזרא מובא לפעמים בדא"ח [בתורת החסידות], ואדמו"ר האמצעי כותב אודותיו כי הוא נפטר על קידוש השם; ופרט זה לא מצאתי אצל אף אחד שכותב אודות דברי ימי חייו.

אגב בהזדמנות אחרת (יום ב' דחג השבועות תש"ל - 'שיחות קודש' תש"ל כרך ב' עמ' 234) ציין הרבי שוב ש"דברי האבן עזרא הובאו כמה פעמים בתורת החסידות".

ואילו האבן עזרא כתב: "גרגרים שאין בהם עיפוש או שלא נאכלה קצתם, וממנו יעשו שמן למאכל מלכים". היינו, שהתנאי הוא שלא יהיה בזית עיפוש וכו'.

המחלוקת היא אפוא למה התכוונה התורה בהגדרת "זך": האם הוא אמור על השמן - שלא תהיה בו תערובת שמרים (כרש"י), או על הזית - שלא יהיה בו עיפוש (כהאבן עזרא).

שורשה של מחלוקת זו, הסביר הרבי (באות וא"ו, שם), נעוץ בחקירה תורנית בדיון "כל חלב לה" - שאת הדברים המובחרים צריכים להקדיש לה', כפי שכותב הרמב"ם (בסיום הלכות איסורי מזבח): "...בכל דבר שהוא לשם הא"ל הטוב שיהיה מן הנאה והטוב, אם בנה בית תפילה יהיה נאה מבית ישיבתו כו' וכן הוא אומר (ויקרא ג, טז) 'כל חלב לה'".

בדיון זה יש לחקור ולעייין מאימתי חל החיוב ד"כל חלב לה'", ויש לבאר בו בשני אופנים:

(א) החיוב ד"כל חלב לה'" חל בעת הנתינה, כאשר נותן את הדבר להקדש, צריכה נתינה זו להיות מן המשובח, כדי שיגיע להקדש דבר נאה ומשובח.

(ב) החיוב ד"כל חלב לה'" חל גם קודם הנתינה - מיד כאשר מחליט בדעתו שהדבר יהיה לה', כלומר גם בעת הכנת ועשיית הדבר לשם ה' צריך להיות כל מעשה ההכנה מן הנאה והמשובח יותר. ובכך נחלקו רש"י והאבן עזרא: רש"י סובר באופן הראשון, שהתורה לא הקפידה על שעת ההכנה אלא רק על שעת הנתינה, ומכאן פירושו שהתנאי לשמן "זך" מוסב על שעת לקיחת השמן לרשות הקדש, שהשמן הניתן להקדש צריך להיות ללא שמרים.

ואילו האבן עזרא סובר באופן השני, שאף בשעת הכנת ועשיית הדבר יהיה מן המשובח ביותר, ולכן מפרש שכבר בעת בחירת הזיתים שאותם כותשים לשמן המאור, יברור זיתים זכים ומובחרים.

הרבי לא הסתפק בביאור הלכתי זה, וכדרכו בקודש הוסיף לו הסבר פנימי (מ"יינה של תורה"), ותוכנו בקצרה: מבואר בחסידות שישנן שתי בחינות ב"זית":

(א) "זית" לפי פשטות ענינו - מסמל את המרירות

פרשת ויקהל

ויקהל (לה, א)

המשמעות של "ויקהל", בעבודת האדם, היא לגלות בכל פרטי הנבראים את אמיתות מציאותם; בזאת הם 'מתקהלים' לרשות הקדושה ומתאחדים למציאות אחת המשמשת את קונה. עבודה זו של גילוי האחדות בכל הבריאה מתחילה בהקלה כל בני־ישראל למציאות אחת ומאוחדת. זאת על־ידי שמגלים כי כולם הם חלקים מעצם אחד - הקב"ה - ואוהבים איש את רעהו, "כמוך". הנהגה זו היא־היא ההכנה להקלה כל ישראל יחד בקיבוץ הגלויות שיהיה תיכף ומיד ממש.

(משיחת שבת־קודש פרשת ויקהל תשנ"ב. התוועדות תשנ"ב כרך ב, עמ' 361)

ויקהל משה את כל עדת בני־ישראל ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם (לה, א)

ויקהל משה - למחרת יום־הכיפורים כשירד מן ההר (רש"י)

אחד הגורמים העיקריים להעדר אחדות הוא הממון, שרוב הסכסוכים בין אדם לחברו באים בעטיו. נמצא, שמעלה יתרה הייתה בהתאחדות בני־ישראל על־ידי נדבת ממונם למלאכת המשכן. זו הסיבה (הפנימית) שרש"י מדגיש את העובדה שאסיפת כל ישראל לשמוע את הציווי על מלאכת המשכן היתה "למחרת יום־הכיפורים":

על היום הקדוש הזה נאמר (בנוסח התפילה) שהוא "יום שימת אהבה ורעות, יום עזיבת קינאה ותחרות" (ובסגנון תורת החסידות - זה יום גילוי ה'יחידה' שבנפש, היא נקודת היהדות שבה כל ישראל שווים). החידוש הוא אפוא, שאחדות זו נמשכת גם למחרת יום־הכיפורים, כלומר, גם לאחר ירידת משה מהר־סיני ולאחר 'ירידת' ישראל בחזרה לענייני העולם, מוסיפה האחדות לשרור ביניהם עד כדי כך שהדבר אף ניכר בממונם.

(משיחת שבת־קודש פרשת ויקהל תשמ"ט. התוועדות תשמ"ט כרך ב, עמ' 380)

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש, שבת שבתון לה' (לה, ב)

"תַעֲשֶׂה מלאכה" דייקא, ולא "תַעֲשֶׂה מלאכה". המלאכה בששת ימי החול, צריכה גם־כן להיעשות שלא מתוך התעסקות יתרה, אלא כבדרך־אגב וכמאליה. ואז - "וביום השביעי יהיה לכם קודש" - השבת תהיה קדושה לענייני הרוח בלבד.

שכן אם האדם שקוע בכל ימות השבוע בעיסוקיו וטרוד בהם מאוד, הרי כשמגיע יום השבת וברצונו לנתק את עצמו מהם ליום זה ולעסוק בתורה ובתפילה - נטפלות אליו וטרודות אותו מחשבות־זרות שונות, מחשבות שבהן היה שקוע במשך כל השבוע, ומונעות ממנו להתפנות לקדושת השבת. אך כשהנהגתו בימות החול היא בדרך של "תיעשה", שהמלאכה נעשית כבדרך־אגב, אזי בכוא השבת, יכול הוא להתמסר לעניינים הרוחניים בלא מחשבות־זרות.

(ליקוטי־שיחות, כרך א, עמ' 188-187)

יום הולדת

יום שמחה פנימית

יום השמונה-עשר לחדש אלול - חי אלול - הוא יום הולדת מורנו הבעש"ט נ"ע, אשר אצל הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' צוקללה"ה נבג"מ זי"ע היה יום זה יום הילולא פנימית בסוד אתכסיא, ובו ביום היו אומרים דברי-אלקים-חיים בהצנע, רק לפני בניהם ביחידות. וגמירא מילתא - על-פי סיפור מקובל מהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק צוקללה"ה נבג"מ זי"ע - אשר בו-ביום - חי אלול - אומר כ"ק רבינו הבעש"ט נ"ע דברי תורה ברבים לפני תלמידיו ותלמידי תלמידיו וכל המקושרים אליהם.

(ספר השיחות תש"ח ע' 258)

ביום ההולדת יש לומר חסידות

ככל שנה ביום הולדתו היה אאמו"ר [=מהורש"ב] אומר דברי-אלקים-חיים, אלא שהיה בחשאי, מלבד כשאירע בשבת קודש. ביום ההולדת האחרון בעלמא דין אמר מאמר נתת נס ליראך להתנוסס מפני קושט סלה. כשסיים אמר לי: ביום ההולדת צריך לומר חסידות, ייתן השם יתברך לך מתנה שתאמר חסידות ביום הולדת שלך אלא שיהיה בחסד וברחמים - [קיום] הדבר ארך שבע שנים.

(היום יום כ' חשוון - בתרגום)

במענה על הודעתו אורות יום הולדת שלו, בודאי נהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויהי רצון מהשם יתברך שתהיה שנת הצלחה אצלו בלימוד התורה. וקיום המצות בהידור. בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים.

(אגרות קודש כרך כב אגרת ח'רג)

לנצל את היום להוספה בכול

ליהודי ניתן הכוח לנצל את יום הולדתו - במקום שיחלוף סתם כך, כיום חול, שיעשה אותו ל"יום טוב", אין טוב אלא תורה ומצוותיה, על-ידי שינצל את היום "להעלות זיכרונותיו ולהתבונן בהם והצריכים תיקון ותשובה ישוב ויתקנם", וביום זה יוסיף בלימוד התורה, עבודת התפלה, נתינת הצדקה וקיום המצוות בהידור, ונוסף לאלו - לערוך התוועדות של שמחה חסידית, עם בני ביתו או גם חבריו וכו'.
[.]. ההצעה מופנית לכל ישראל, אנשים ונשים וגם טף, עד לקטני קטנים, שיסבירו להם הוריהם שכיום ההולדת יש להוסיף חידוש בכל ענייני טוב וקדושה, וההורים גם ידאגו שהילדים יחגגו את יום ההולדת בהתוועדות של שמחה חסידית יחד עם החברים (וילדה - עם חברותיה), כדי שההחלטות הטובות להוסיף בתורה ומצוות יבאו מתוך שמחה.

(תורת מנחם - התוועדויות תשמ"ח חלק ב' ע' 480)

גם לאחר ההסתלקות

'מגדיל' במוצאי שבת / פיטורי נפטר

'מגדול' במוצאי שבת?

שאלה: האם למנהגנו אומרים בכרכת המזון במוצאי שבת 'מגדול' או 'מגדיל'?
תשובה: בשולחן-ערוך אדמו"ר הזקן כתב: "נוהגין לומר בשבת ויום טוב³ וראש חודש 'מגדול' כמו שכתוב בשמואל⁴, ובחול 'מגדיל' כמו שכתוב בתהילים⁵, וסימן⁶: 'חודש ושבת קרוא מקרא'⁷ רוצה לומר, כמו שכתוב בנביאים⁸. גם בסידורו נאמר: "(כשבת ויום טוב וראש חודש - 'מגדול')".
 המקור לאמירת 'מגדול' גם במוצאי שבת קודש, הוא הן איש חי⁹, וכ"כ בליקוטי מהרי"ח¹⁰. והכל מודים: א)

(1) סי' קפט ס"ז.

(2) מקור המנהג - אבודרהם, סדר ברכת המזון של שבת.

(3) כמדומני שלעניין זה נהוג בחול-המועד כביום-טוב, וכ"כ בסידור תהלת ה' ה'רוסטובער', הוצאת קה"ת, עמ' 92 (תודה להרה"ח ר' יוסף יצחק שי' אופן). בס' אבן שהם (שו"ע מכתבי האריז"ל, בהערותיו 'פתוחי חתם' סי' קפט ס"ק ד) כתב, שבאבודרהם נזכרה רק שבת, ובמשנת חסידים (מסכת מוצ"ש פ"ט מט"ו ומסכת ליל שבת פ"ה מ"ה) משמע שרק בשבת יאמר מגדול ולא בר"ח, אבל במג"א (שם סוס"ק א) כתב לומר גם בר"ח, והוסיף "ומסתמא לאו דווקא ר"ח, אלא מכל-שכן יו"ט וחול המועד. וכ"כ בפירוש בסידור רבי אפיל ובסידור הרב מלאדי דביום-טוב יאמר מגדול, ובסידור כתר נהורא כתב בפירוש דגם בחול המועד יאמר מגדול" [אבל בקשר ל'הרחמן' דיו"ט, מפורש בשו"ע אדמו"ר הזקן סי' תפז ו' שלא לאומרו בחוה"מ]. יש שכתבו לומר מגדול "ביום שמתפללים תפילת המוספין", ומציינים לס' חיי אברהם סי' קסד.

(4) שמואל"ב כב,גא. (וכן הוא הנוסח הקבוע תמיד בסדר ברכת המזון שבסוף 'סדר תפילות כל השנה' להרמב"ם הנדפס בסו"ס אהבה).

(5) תהילים יח,גא.

(6) מקור הסימן - בברכת המזון של מוהר"ר נתן שפירא, הובא בקצרה במטה משה סי' שמא, וממנו במג"א הנ"ל. ולכאורה, רק מאז מדובר גם על ר"ח, ראה הערה 3.

(7) ישעיה א,יג.

(8) ואף שתיבת 'מקרא' בדברי חז"ל משמעה גם כתובים, כבר הזכירו בעניין זה [קונטרס נועם מגדים בשם הגר"א, הובא בסידור צלותא דאברהם ח"ב ס"ע תקנ"ה] את האמור במשנה (שבת קטו,א, עיי"ש בפירוש"י, ובגמ' שם קטז,ב) שמשום ביטול בית המדרש אין קוראין בשבת בכתובים דווקא, משום שמושכן את הלב. היינו שה'מקרא' שקוראים בשבת הוא דווקא נביאים ולא כתובים.

(9) שנה א' פ' חוקת אות יט (בארבע סעודות שבת" ללא ציון מקור וטעם), הובא בכף החיים שם ס"ק יא, וכן בשנה ב' פ' ויצא אות כז.

(10) בראש ח"ג, בהשמטות מח"א דף קכד ע"א, מס' פת לחם בשם י"א.

שהנהגה זו חידוש היא. ב) שאין אנו נוהגים בכל הכתוב בספרים הללו. בקשר להנהגה במוצאי-שבת-קודש, ציין הרב¹¹ למה שכתב בשערי תשובה¹² שאין אומרים וידוי בקריאת-שמע שעל המיטה עד הצות, כי עד אז יש קדושת שבת. לכן אומרים אנ"ש 'שיר המעלות' בברכת המזון אז, כיוון שרבינו בסידורו תלה זאת בזמן שאומרים תחנון¹³. אבל לעניין 'מגדול' לא ידוע אצלנו על הוראה או הנהגה מרבתינו לומר אז 'מגדול' כדן ש"ק בעצמה, ו"מעשים שבכל יום" בין אנ"ש לומר 'מגדיל'¹⁴.

פיטורי נפטר מכל החברות

בספר השיחות תרפ"ה עמ' 80 מזהיר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, שמי שלא יקבל עליו בקבלה גמורה מדת חסידות וחברות, אין לו שייכות אלינו [=אל הרבין]: "ער אין אָפּגעזאָגט פּון חברה, אָט ווי מען זאָגט אָפּ אַ בר-מינן פּון אַלע חברות..." [=הוא מפוטר מהחברה, כפי שמפטרם נפטר מכל החברות...], עד-כאן. ואכן, כתב כן בספר 'גשר החיים' (=דיני ומנהגי אבילות, שמחברו היה מראשי ה'פרושים' הליטאים דירושלים ת"ו) ח"א ס"פ טו, כהנהגה קבועה בהלוויות. וכס' דרכי חסד - מנהגי ח"ק חב"ד - עמ' סט כתב, שכן ראה נוהגין בכמה עיירות במדינות רוסיה וליטא.

ובפירושו 'עץ יוסף' ל'עין יעקב' (ע"ז י, ב), שם מסופר שבמות אנטונינוס קיטר, שהיה ידידו הקרוב, אמר רבי: "נתפרדה החבילה", כתב: "מזה נתפשט המנהג, כשמת אחד מן החבורה - מבקשין ממנו מחילה, ואומרים שחבורה בטלה" וכנראה רוצה-לומר שחברותו בה בטלה. ובהגהות הג"מ גדליה ליפשיץ ובנו הג"מ ישראל ליפשיץ (בעהמ"ח 'תפארת ישראל' על המשניות), למסכת ע"ז שם (נדפסו בש"ס ווילנא), נקט בסגנון אחר: "מכאן סמך למנהג [ה]עולם, דכשמת אחד מ[ה]חברים, לומר למת דמעתה נסתלק חברותה [=חברותא] שלהם ממנו".

ב'דרכי חסד' הביא את המקור האחרון, אבל מאידך הביא מספר 'דברי תורה' להרה"צ וכו' בעל 'מנחת אלעזר' ממונקאטש (מהדורה תליתאה ס"ו ס"ס) שדוחה הנהגה זו (שמשמע מדבריו שהיתה רווחת בזמנו אצל בני אשכנז ובכלל אצל לא-חסידים) מכל וכל, וכתב שהוא בכלל 'לועג לרש', באומרו שמהגמרא שם מוכח שרק במתי אומות-העולם ניתן לומר "נתפרדה החבילה", עיין שם. וכתב ה'דרכי חסד' שאינו מכריע בדבר. גם בספר 'נטעי גבריאל' הל' אבילות ח"א פרק עו סכ"ג הביא שתי הדעות (וציין שם בטעות לתפא"י על המשניות ו'לעין יעקב' עצמו). וכמדומני שבפועל אין נוהגין בזה בין אנ"ש. ואולי אין הכוונה בשיחה לומר שכך נוהגין, אלא רק מביא זאת כדוגמא בעלמא ממנהג הרווח בעם-ישראל, וכמו שמוכח בחסידות (לקוטי תורה בלק עב, ב) המנהג לומר במוצאי שבת קודש "אל תירא עבדי יעקב" (לקוטי שיחות ח"ג עמ' 799) ועוד.

11) אג"ק ח"ט עמ' רפז - שערי הלכה ומנהג או"ח ח"א עמ' רלא (עניינו של מוצש"ק נתבאר ב'תורת מנחם - התוועדיות' כרך ל עמ' 57 ואילך).

12) סי' ש, בשם שו"ת מהר"ם זכות סי' ל, שקיבל זאת בשם האריז"ל.

13) אגב, לפלא שב'פסקי הסידור' הנדפסים במהדורה החדשה של השו"ע (בתחילת 'סדר ברכת המזון', ח"א עמ' תרכו) נשמטה אמירת 'על נהרות בבל' וביום שאין אומרים בו תחנון 'שיר המעלות' (כנדפס במהדורה הישנה ח"א עמ' 349). ואולי טעה 'הבחור הזעזער' ('מפני הדומות') והעתיק רק מ"קודם מים אחרונים" השני.

14) ודלא כמ"ש ב'סדר ברכת המזון' (...ע"פ נוסח האריז"ל, כפי שישד אדמוה"ז...), הוצאת שי למורא, ירושלים תשס"ד עמ' כח, על תיבת 'בשבת' [-אומרים: מגדול] "וכן במוצאי שבת". ולאחרונה תיקן זאת ל"וכן יש נוהגים במוצש"ק", ללא ציון מקור וטעם.

חישוב שבעה ימים למולד / תחנון בעת ברית

חישוב שבעה ימים

ב'לוח השבוע' בגיליון תש"ז כתבנו, שביום שלישי בלילה, אור ליום רביעי, הוא התחלת זמן קידוש לבנה. זאת מפני שהאמור בסידור אדמו"ר הזקן ש"על-פי הקבלה אין לקדש הלבנה עד אחר שבעה ימים למולד" מתייחס לשבעה ימים שאינם שלמים, זאת-אומרת שניתן לקדשה מרגע שעברו שש יממות מזמן המולד, ונכנסנו ליממה השביעית.

אמנם העירנו הרב יעקב שי' סגאוי, שגם לפי מסקנה זו אין הכוונה שהזמן מתחיל בדיוק בסיום שש יממות, דהיינו ביום שלישי בלילה אור ליום רביעי בשעה 8:06, אלא מה שאין הימים הללו 'מעט לעת' אומר (כמו לגבי ג', ז' ול' ימים של יולדת¹, ולחישוב היום השמיני למילה², ול' יום של פדיון-הבן³), שכל עוד המולד הוא בתוך יממה מסויימת, אפילו בסופה - נחשבת יממה זו ליום שלם, והימים הבאים נחשבים כרגיל. וכהלשון בזה⁴, ש"בליל שביעי כבר אפשר לקדשה". ולכן, כיוון שהמולד היה ביום רביעי שעבר אור ליום חמישי, בשעה 8:06 (ו-5 חלקים) בלילה, זאת אומרת שיום חמישי היה היום הראשון, הרי שבעת הימים הללו מסתיימים כשנגמר יום רביעי זה, דהיינו ביום רביעי זה בלילה אור ליום חמישי בתחילת הלילה, ורק מזמן זה ואילך ניתן לקדש את הלבנה.

הרב יוסף שמחה גינזבורג רב אזורי עומר

תחנון בתפלת מנחה שלאחרי ברית מילה

לאחרונה אירע לי להיות בברית-מילה בבית אחד השלוחים שי', ואחר הסעודה התפללו מנחה. כשדיברנו

(1) שו"ע אדמו"ר הזקן סי' של ס"ו.

(2) ראה שם בסי' שלא ס"ה.

(3) כמו שהביא בשו"ת גינת ורדים (ויד' כלל ו' סי' י) שפודין ביום ל"א ללידה, כי לכל דבר שצריך ימים א"צ שלמים מעל"ע, כמ"ש בתוס' (ערכין לא, ד"ה מיום בשם ר' אלחנן), וכן כתבו הכסף משנה (ערכין פ"א ה"ג), הש"ך (חור"מ סי' לה ס"ק א), המג"א (סי' נג ס"ק ג) ועוד.

(4) בס' עשרה מאמרות להרמ"ע מפאנו, מאמר אס-כל-חי ח"א סו"ס יט, שצין הרבי בנדון בהגהותיו בשולי גיליון ס' 'שער הכולל' (פל"ג ס"ב). ואכן סיפר הרה"ח רי"ל שי' גרונר, שהרבי התעניין רק אם כבר אור ליום השביעי, ולא על דיוק השעה לו' שלמים. ראה גם בס' 'קידוש לבנה - אוצר הלכות ומנהגים' (להרב יעקב שי' טננבוים, ירושלים תשנ"ה) פ"ג ס"ב וש"נ.

על דילוג התחנון, אמר הסב של התינוק בשם הגרז"ש דווארקין ז"ל שבכהאי גוונא אין מדלגים. על כן אמרתי לשנות פרשה זו:

הנה לעניין אמירת תחנון במנחה שמתפללין אצל התינוק לאחר ברית המילה - הרי בשולחן-ערוך רבינו (סי' קלא ס"ו) הביא ב' מנהגים בזה [והמנהג לומר תחנון - בסתם. ואולי זה הטעם למה שנמסר בשם הרב דבורקין - המערכת], ובקצות השלחן (סי' כד ס"ה) סתם שמדלגין. ואילו בלקט 'רבן של ישראל' (עמ' 166) מובא בשם הרבי שבכהאי גוונא צריכים לומר תחנון.

אמנם ב'התקשרות' (גליון תקצ עמ' 16) מובא הסיפור ביתר פירוט, ושבעל השמחה היה הרה"ח רי"ל שי' ביסטריצקי. ביררתי אצל רי"ל הנ"ל אשר ברית-המילה האמורה לא התקיימה בבית הכנסת [770'], והיינו שלא היתה תפלת מנחה "אצל התינוק". [משום מה, פרט חשוב זה לא הודגש בעדכון הסיפור ב'התקשרות' שם]. כך שכל השקלא-וטריא בסיפור שייכת רק לעניין נוכחות בעלי הברית בתפלת מנחה (וזה פשוט בשולחן-ערוך רבינו שאין הצבור נפטרים מתחנון בגללם) ואודות מה שהם בעצמם נפטרים מלומר תחנון גם במנחה. ובמילא נשאר שכשמתפללים 'אצל התינוק' ישנן ב' דיעות בשו"ע"ר, והכרעת הגרא"ח נאה היא לדלג.

הרב לוי יצחק ראסקין, דומ"צ דקהילת ליובאוויטש, לונדון

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת פרשת ויקהל

כ"ד באדר"א, מברכים החודש

השכם בבוקר¹ - אמירת תהילים בציבור². אחר-כך לומדים בציבור במשך כשעה מאמר חסידות שיהיה מוכן לכולם, ואחר-כך התפילה³.
[מנהגי שבת-מברכים פורטו לאחרונה בגיליונות תרפ"ט, תש"ב, תש"ו].
המולד: יום שישי בבוקר, שעה 8, 50 דקות ו-6 חלקים.
מברכים החודש: ראש חודש אדר-שני [ולא: אדר ב'!] ביום השישי וביום השבת-קודש.

אין אומרים 'אב הרחמים'.

יום חמישי

כ"ט באדר"א

ערב ראש-חודש - "יום כיפור קטן"⁴.
ביום זה יש להוסיף בג' הקוין שעליהם העולם עומד: תורה, עבודה (תפילה שבמקום קרבנות) וגמילות-חסדים⁵.
במנחה אין אומרים תחנון.

יום שישי

ל' באדר"א, א' דראש-חודש אדר"ב

[מנהגי ראש-חודש פורטו לאחרונה ב'התקשרות', גיליונות: תרפ"ט, תרצ"ד, תש"ב, תש"ו].

שחרית: "יעלה ויבוא". חצי הלל⁶. "ואברהם זקן... זכדיה..." ג' פעמים. קדיש-תקבל. שיר-של-יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום.

קריאת התורה. אשרי, ובא לציון, יהללו. הכנסת ספר-תורה. חליצת התפלין. הנחת תפלין דרבנרי⁷, תם⁸, קריאת-שמע, פרשיות: 'קדש' 'זהיה כי יביאך',

(1) בשיחת ש"פ קורח, מברכים-החודש תמוז ה'תשמ"א סי"א (שיחות-קדש תשמ"א ח"ג עמ' 760), מזכיר הרבי 'טענות' שיש לאנשים שונים אודות תקנות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בקשר לשבת מברכים: "לשם מה עליו למעט משנתו, ולהתעורר שעה או שעה וחצי (משך זמן אמירת תהילים שלו) מוקדם יותר [מבכל שבת]!".

(2) הפסוקים הנדפסים לאומרים לפני ואחרי התהילים, אין מנהגנו לאומרים, ובפרט לפני התהילים שלאחרי התפילה (ראה מענה הרבי בנדון ומשמעותו, 'התקשרות' גיליון תפד עמ' 17). לגבי יהיה רצון, הרבי לא נהג לאומרו אחר כל ספר, אך היה אומרו פ"א בסופו (כמו שהציע לחולה, שיאמר "את כל התהילים... בלי הפסק, היינו גם בלא אמירת 'יהי רצון' כ"א אחרי כל הספרים" - אג"ק ח"ה עמ' קפא), כמוכן בשינויים המתחייבים.

(3) ספר-המנהגים עמ' 30.

בלקוטי-שיחות כרך ט"ז עמ' 349 נתבאר, שהשמחה באדר-שני היא ביתר שאת ויתר עוז לגבי אדר-ראשון. ולא זו בלבד, אלא שנקט כ"ק אדמו"ר כמה פעמים (ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 292, 306, 403) את הלשון "משכנס אדר..." לענין אדר-שני, ומשמע שזו שמחה חדשה לגמרי, כאילו לא היתה שמחה באדר-ראשון כלל. וראה 'שערי-המועדים - אדר' סי' כח, ואג"ק כרך ה' עמ' רנה, וש"נ.

(4) נסמן בלקוטי-שיחות כרך לב עמ' 251.

(5) שיחות-קודש ה'תשל"ו עמ' 663, עמ' 667 ובכ"מ. וראה גם ללקוטי-שיחות כרך טו עמ' 549.

(6) וידועים דברי הרב, שמנהג חסידים 'לחטוף' ולומר את ברכת ההלל בעצמו בחשאי (שיחות-קודש תשמ"א ח"ד ס"ע 322, בלתי מוגה).

(7) יש לדון אם הנחת תפלין דר'ת 'כסדר' קודם מוסף, כנדרש ע"פ הסוד (ע' כף-החיים סי' כה ס"ק צד ואילך), דוחה תפילה

שש זכירות⁸ וחליצת התפילין. מזמור (כלשהו), כדי לומר הקדיש), חצי קדיש, מוסף⁹.

בציבור למי שאינו מספיק זאת לפני התפילה, אף שבס' אות חיים ושלום' (שם ס"ק כ) ובס' 'לקט הקמח' החדש (שם ס"ק קז) שללו הנהגה זו.

באם לא הניחו תפילין דר"ת קודם מוסף - מפני שכחה או סיבה אחרת - יניחם אחר מוסף (משמרת-שלום סי' ל ס"ק ג, הובא בהוספות לשו"ע אדה"ז ח"ג ד עמ' 1310 הערה 7).

8) בהיום-יום (י"ט מנ"א) ובספר-המנהגים (עמ' 5) נזכרו "הזכירות שנדפסו בסידור" בין הדברים הנאמרים בתפילין דר"ת, כשמניחין **ארבע** זוגות תפילין, ובהערות וצינונים ל"סידור עם דא"ח' (שהרבי עבר עליהן והסכים לפירסומן) עמ' 718, נדפסה ההוראה גם כשמניחים רק **שני** זוגות תפילין. ולא מסתבר שה'זכירות' שהן בגדר 'מצווה' ולא 'תורה' [ובפרט שהכוונה בהן לתוכן הפסוקים ולא ללשונם, אג"ק כרך יב ס"ע ג] ייכללו בהוראה (היום-יום א טבת, ספר-המנהגים עמ' 36) **"השיעורים** לומדים אחר סיום כל התפילה" וייאמרו ללא תפילין כבשבת ויו"ט.

9) בפרמ"ג (סי' לד, משבצות סוף ס"ק ב הובא במשנה-ברורה סי' כה ס"ק נו) כתב שאין לקפל התפילין בשעת חזרת הש"ץ (כיוון **שלמעשה** עי"ז אין מאזינים לש"ץ אז - ראה בשו"ע אדה"ז סי' קכד ס"ו וס"י). וא"כ - כש"כ בשעת קדיש (שאו אסור **מדינא** אפילו להרהר בד"ת, פ"ח סו"ס סח) וקדושה (ראה שו"ע אדה"ז סי' נו ס"ז). אבל לעניין חזרת הש"ץ העירני הרב לוי יצחק שי' ראסקין משו"ע אדה"ז סי' כה ס"מ, שבחיה"מ [אלה שנהגו להניחן אז] "חולצין אותן קודם קריאת הלל, בעוד שהש"ץ מחזיר את התפילה". ואולי הכוונה רק לחליצת התפילין בעצמה (הנעשית בלית-ברירה. ועל-דרך הכנסת ס"ת ההיכל בקדיש דמנחת שבת למנהגנו), ולא לקיפולן.

בקשר להליכה לבית-עלמין למי שנשלמו לו י"ב חודשי אבלות בחודש זה, ראה בהערה¹⁰.

בקשר למצוות ומבצעי חג הפורים, כתב הרבי: **"אשר כל זה דורש זמן והכנה ופעולה - על-כל-פנים מתחיל מראש החודש"**¹¹ וכן **"כבכל דבר חשוב - צריכה להיות הכנה מבעוד מועד, על-כל-פנים מראש החודש"**¹².

שכח לחלוץ התפילין והחל להתפלל בהן מוסף, כ' במשנה ברורה (סי' כה ס"ק סא) שלא יחלצן באמצע שמו"ע, כיוון שהחליצה אינה אלא מנהג. ובכף-חיים (שם ס"ק צח) מוזכר רק שיצא בדיעבד.

שמע קדושת 'כתר' מהש"ץ ועודנו בתפילת שחרית - יכסה התפילין-של-ראש ויענה ('מאסף לכל המחנות' סי' כה סוף ס"ק קלו, ובלקט הקמח' החדש שם ס"ק קה, ואין נוהגין כפר"ח סי' תכג שכתב לחלצן או להזיז תש"ר ממקומן ולחצוץ בין ידו לתש"י, הובא בשערי-שובה סי' כה ס"ק טו וב'בן איש חי' שנה שנייה פ' ויקרא אות יז).

10) מי שנפטר אביו או אמו בחודש ניסן אשתקד, ובחודש אדר-שני ימלאו לו י"ב חודשי אבלות, נהוג לעלות לבית העלמין ביום השלמת י"ב חודש (ע"פ שו"ע יו"ד סי' שד"מ ס"כ), וכן מי שיש לו יארצייט באדר סתם, מחמירים רבים, גם בין אנ"ש, לנהוג מנהגי יארצייט גם באדר-ב'. אבל בחודש ניסן עצמו, הורה הרבי שאין מבקרים בבית העלמין (הוראה להרבנית קריסק ע"ה מת"א, מפי בני-המשפחה).

11) ליקוטי-שיחות כרך יא עמ' 340.

12) ממכתב (כללי-פרטי) אדר"ח אדר תשמ"ב.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש